

RECENSIONER

Efterlängtd lärobok om ryggmärgsskador

Ryggmärgsskador. 310 sidor.

Författare: Anders Holtz, Richard Levi.

Förlag: Studentlitteratur; 2006. ISBN 91-44-03228-5.

Recensent: Tommy Bergenheim, professor, överläkare, neurokirurgiska kliniken, Norrlands Universitetssjukhus, Umeå.

Äntligen en svensk lärobok om ryggmärgsskador. Hittills har detta ämne endast berörts fragmentariskt i olika läroböcker, t ex i ortopedi, neurokirurgi, neurologi, allmän kirurgi, urologi. Nu finns kunskapen från det akuta skadetillfället till rehabiliteringen samlad i en volym.

Författarna inleder med en historisk och epidemiologisk översikt och går därefter igenom anatomi, fysiologi samt patofysiologi. Ett avsnitt om klinisk undersökning ger en bra bild av de vanligaste typerna av ryggmärgsskador. Det akuta omhändertagandet på olycksplatsen är ett viktigt kapitel, som är uppbyggt kring ATLS-konceptet, vilket numera är standard för traumaomhändertagande. Viktigt är också den akuta vården på sjukhus och inom intensivvård. Detta är mycket bra redovisat och kan särskilt rekommenderas för oss kirurger, som kanske ägnar detta mindre intresse men ändå förutsätts ha någon form av övergripande patientansvar.

En stor del av boken ägnas åt traumatiska skelett- och ligamentskador. Innan man ger sig i kast med detta lämnar författarna en översikt över de diagnostiska metoder som står till buds. De traumatiska skelett- och ligamentskadorna är presenterade segmentellt med övre halsryggen, nedre halsryggen samt bröst- och ländryggen i varsitt kapitel. Kapitlen ger en mycket bra översikt över de olika typskador som finns, och tillsammans med de rikliga och väl valda illustrationerna får man en bra förståelse för de olika skadornas patofysiologi. Givetvis ägnas ett stort utrymme åt behandling av de olika skadorna, både från kirurgisk och icke-kirurgisk synpunkt. Boken ger också genom sina bilder en bra inblick i de olika typer av instrumenteringar som kan bli aktuella vid spinala skador.

Rehabilitering ges ett stort utrymme, liksom de långsiktiga problem som kan följa på en svår ryggmärgsskada. Med den ökande tillgången och användningen av MRT har man börjat upptäcka allt fler posttraumatiska tillstånd, t ex

tethered cord och syringomyeli, där kirurgiska åtgärder kan ge en påtaglig symtomlindring för redan svårt drabbade patienter. Detta kapitel om rehabiliterativ neurokirurgi finner jag särskilt intressant och viktigt att sprida kunskap om till alla som kommer i kontakt med svårt ryggmärgsskadade, då det är ett tämligen nytt område.

Mycket förtjänstfullt redogör författarna för den aktuella forskningen kring ryggmärgsskador. Vidare uppvisar man på ett positivt sätt en kritisk och reflekterande hållning inom en del områden, t ex den farmakologiska behandlingen med metylprednisolon i det akuta skedet av en ryggmärgsskada. Detta gör boken aktuell men medför samtidigt nackdelen att dessa avsnitt snabbt kan bli inaktuella.

Sammanfattningsvis vill jag gratulera författarna till en utmärkt och välskriven lärobok, som ger en mycket god täckning av området utan att förlora sig i detaljkunskaper. För den som önskar detaljkunskap lämnar författarna lämpliga referensförslag. Boken kan varmt rekommenderas till alla doktorer under utbildning som på något sätt kommer att arbeta med denna patientgrupp. Den kan också rekommenderas till specialister som önskar få en bra, modern översikt över ämnesområdet och jag är övertygad om att alla har något att lära från denna.

Värdefull antologi om patientsäkerhet

I rättvisans namn – ansvar, skuld och säkerhet i vården. 343 sidor.

Författare: Synnöve Ödegård, redaktör.

Förlag: Liber AB; 2007. ISBN 978-91-47-05354-4.

Recensent: Hans Rutberg, docent, chefläkare, Universitetssjukhuset i Linköping.

Boken – en antologi med sammanlagt 16 kapitel – har sammanställts av Synnöve Ödegård, som under många år arbetat med patientsäkerhetsfrågor i Sverige. Kapitlen, som belyser olika aspekter av

säkerhetsarbetet, är skrivna av ett antal ledande nationella och internationella säkerhetsforskare, jurister, filosofer och beteendevetare. Utgångspunkten i boken är tre uppmärksammande rättsfall inom svensk hälso- och sjukvård, nämligen händelsen vid Maria sjukhus 1936, som gav upphov till Lex Maria-lagstiftningen, dialysolyckan i Linköping år 1983 samt det s k Kalmarfallet, där en sjuksköterska år 2002 dömdes för vållande till annans död efter en läkemedelsförväxling. De första kapitlen innehåller en noggrann genomgång av de enskilda fallen och gällande svensk lagstiftning inom området. En mycket aktuell fråga som belyses och diskuteras är om dagens lagstiftning står i samklang med den kunskap som framkommit i den aktuella säkerhetsforskningen.

Avsnitten, som är skrivna av internationella auktoriteter inom området som James Reason och Charles Vincent, belyser individ- och systemsyn respektive hur vi inom sjukvården skall ge stöd till dem som drabbas av värdsador. Artiklarna sammanfattar respektive område och sätter in författarnas forskning i ett större sammanhang. Svenska forskare belyser säkerhetsarbetet och beskriver systematiska analysmetoder av olyckor och risker såväl inom som utanför sjukvården. Den riskfyllda läkemedelshandlingen belyses i ett eget kapitel. Hur tidspress inverkar på besluts kvalitet och säkerhet i arbetslivet, samt arbetstidens och trötthetens betydelse för säkerheten, diskuteras. De olika delarna är åtföljda av aktuella och utförliga referenslistor.

Det enda kapitel jag har invändningar emot är det där sjukvårdens subkultur diskuteras. »Vårdens starka subkulturella drag med den extrema könsordningen, den sociala snedrekryteringen, den hierarkiska beslutsstrukturen och den föregivna medicinska ofelbarheten« sägs vara ett effektivt hinder för en säker patientvård. Väl medveten om svårigheten att involvera läkare i det strukturerade kvalitets- och säkerhetsarbetet anser jag att denna schablonmässiga bild inte gagnar det nödvändiga samarbete mellan olika yrkesgrupper som krävs för ett framgångsrikt patientsäkerhetsarbete.

Boken kan starkt rekommenderas till alla dem som arbetar med patientsäkerhetsfrågor i Sverige. Den sammanfattar för första gången på svenska aktuell forskning och utveckling inom ett område där flera forskningsområden möts. Den är lättläst och bör inte läsas bara av hälso- och sjukvårdspersonal utan även av sjukvårdsadministratörer och politiker, som enligt gällande svensk lagstiftning har det yttersta ansvaret för patientsäkerheten.